

नागार्जुन नगरपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड (१०), काठमाडौं जेष्ठ ४ गते, २०८३ साल (संख्या ६)

नगर कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मिति: २०८३/०२/०३

भाग - २

नागार्जुन नगरपालिकाको महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविका व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८३

प्रस्तावना

नगरपालिका क्षेत्रमा मातृ मृत्युदर, शिशु मृत्युदर तथा बाल मृत्युदरमा आएको कमीमा महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूको सक्रिय भूमिकाको उच्च मूल्याङ्कन गर्दै समुदायमा सचेतना अभिवृद्धि एवं स्वास्थ्य सेवा प्रवाहको लागि महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूलाई उत्प्रेरित गर्नका लागि सेवा सुविधा प्रदान गर्न आवश्यक देखिएकोले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२, ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नागार्जुन नगरपालिका नगरकार्यपालिकाले यो कार्यविधि बनाई जारी गरेको छ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: -

- (क) यो कार्यविधिको नाम “ नागार्जुन नगरपालिकाको महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविका व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८३” रहनेछ।
- (ख) यो स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भएपछि लागु हुनेछ।

२. परिभाषा:- विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा:

- (क) “ऐन” भन्नाले जनस्वास्थ्य सेवा ऐन, २०७५ लाई सम्झनु पर्दछ।
- (ख) “कार्यविधि” भन्नाले “ नागार्जुन नगरपालिकाको महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविका व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८३” सम्झनु पर्दछ।
- (ग) “बिदाई” भन्नाले महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको रूपमा स्वयंसेवी भावना एवं मर्यादाका साथ काम गरी सेवाबाट अलग भएको भन्ने सम्झनु पर्दछ।

(घ) “स्वयंसेविका” भन्नाले स्थानीय स्वास्थ्य आमा समूहद्वारा छनौट गरिएको, निश्चित अवधि सम्म स्वयंसेवक भई कार्य गर्न तत्पर भएका, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयद्वारा निर्धारित पाठ्यक्रमलाई आधार मानी सम्बन्धित प्रदेशले तयार गरेका पाठ्यक्रम अनुसार तालिम प्राप्त गरी स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाद्वारा प्रदान गरिने विभिन्न स्वास्थ्य कार्यक्रमहरूमा सहयोग पुऱ्याउने स्वयंसेवी महिलालाई जनाउँछ । साथै यस शब्दले आमा समूहबाट छनौट भई तालिम लिन बाँकी रहेका स्वयंसेवी महिला समेतलाई सम्भन्नु पर्दछ ।

३. कार्यक्रमको उद्देश्य

१. स्वास्थ्य सम्बन्धी अत्यावश्यक ज्ञान र सीप प्रदान गररे स्थानीय स्तरमा स्वास्थ्य समस्या समाधान गर्न महिलाहरूलाई सक्रिय बनाउने ।
२. स्वास्थ्य कार्यक्रमहरूलाई समुदायसम्म पुऱ्याउन सम्पर्क व्यक्तिको रूपमा कार्य गर्न इच्छुक स्वयंसेवीहरू तयार गर्ने ।
३. समुदायमा आधारित स्वास्थ्य कार्यक्रम अन्तर्गत स्वास्थ्य सेवाहरू प्रदान गर्न स्वयंसेवीहरू तयार गर्ने ।
४. सामुदायिक स्वास्थ्यको विकासमा समुदायको सहभागिता अभिवृद्धि गर्ने ।
५. स्थानीय स्तरमा स्वास्थ्य संचारिकाको रूपमा बिकास गर्ने ।
६. उपलब्ध स्वास्थ्य सेवामा माग वृद्धि गरी स्वास्थ्य सेवाको उपयोगमा वृद्धि गर्ने ।

परिच्छेद - २

स्वयंसेविका छनौट, पदपूर्ति तथा बिदाई एवं सेवा रद्द सम्बन्धी व्यवस्था

३. **स्वयंसेविका छनौट:** (१) स्वयंसेविकाको छनौट संघीय सरकारको स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको कार्यविधि राष्ट्रिय महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयमसेविका कार्यक्रम रणनीति, २०६७ (पहिलो संशोधन २०७६) बमोजिम भएको मानिने छ ।

(क) तोकिएको कार्यक्षेत्रमा स्थायी बसोबास भएको ।

(ख) कम्तीमा ५ वर्ष सेवा गर्न इच्छुक रहेको प्रतिबद्धता भएको ।

(ग) समाजसेवा गर्न ईच्छा भएको ।

(घ) २५ वर्ष उमेर पूरा भई ४५ वर्ष उमेर ननाघेको महिला,

(ङ) राजनीतिमा नलागेको र कुनै पनि राजनीतिक पदमा बहाल नरहेको,

(च) कुनै पनि लाभको पदमा बहाल नरहेको,

(छ) कम्तीमा S L C वा SEE उत्तिर्ण गरेको ।

(ज) नेपाल सरकारबाट प्राप्त हुने कुनै पनि सेवा सुविधा नलिएको ।

(भ) विवाहित महिला ।

(२) सिमान्तकृत, दलित, पिछडिएको वर्ग तथा सेवाको पहुँचबाट टाढा रहेका महिलालाई प्राथमिकता दिईएको छ।

(३) महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविका हुन ईच्छुक योग्यता पुगेका महिलाले लिखित निवेदन अनुसूची २ अनुसार सम्बन्धित स्वास्थ्य आमा समूहमा पेश गरि आमा समुह बाट पास भएको तर, कुनै पनि संस्थामा कार्यरत तलवी कर्मचारीले महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको रुपमा कार्य गर्न पाईने छैन ।

(४) स्वयंसेविका छनौट गर्दा सक्रिय आमा समूहले सम्बन्धित वडाका पदाधिकारी र स्वास्थ्य संस्थाबाट इन्चार्ज वा कार्यक्रम हेर्ने फोकल पर्सनको रोहवरमा छनौट भएको।

(५) माथि उल्लेखित दफाहरु १,२,३ र ४ मा जुनसुकै कुरा लेखिए तापनि स्वेच्छिक विदाई ,सेवा बाट अलग भएको र मृत्यू भएको अवस्थामा निजहरुको ठाँउमा नयाँ पदपूर्ति गरिने छैन।

(६) स्वास्थ्य सम्बन्धि राष्ट्रिय कार्यक्रमहरु संचालन गर्दा आवश्यकता अनुसार स्वास्थ्य स्वयंसेवक खटाउन सकिनेछ र त्यसरी खटाईएका स्वास्थ्य स्वयंसेवकलाई खटिएको दिनमा यातायात भत्ता तथा खाजा खर्च वापत एक मुष्ट रु.१०००।-(अक्षरुपि एक हजार रुपियाँ मात्र) दिन सकिन्छ।

४. महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाको पदपूर्ति सम्बन्धी व्यवस्था

- १ स्थानीय स्वास्थ्य आमा समूहको बैठकको सिफारिश अनुसार छनोट भै आएको सामुदायिक महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकालाई सम्बन्धित वडाको स्वास्थ्य व्यवस्थापन समितिको बैठकको निर्णय बमोजिम स्वास्थ्य संस्था प्रमुखले नियुक्ति दिएको हुनुपर्नेछ।
- २ नागार्जुन नगरपालिका भित्र बढीमा ५० जना महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरु कायम रहने गरी पदपूर्ति सम्बन्धी कार्य गरिनेछ ।
- ३ उपदफा २ मा जुनसुकै व्यवस्था गरिएको भएता पनि हाल कार्यरत महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरुको हकमा उक्त व्यवस्था लागू हुने छैन ।

५. महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाको भूमिका

१. महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको भूमिका मुलतः आफ्नो वडामा बसोबास गर्ने आमा तथा बालबालिकाको स्वास्थ्य प्रवर्द्धन गर्ने कार्यहरूमा केन्द्रित रहनेछ। स्वयंसेविकारूले स्वास्थ्य आमा समूहको माध्यमद्वारा समूदायमा स्वास्थ्य सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धी गर्ने तथा स्थानीय स्तरमा उपलब्ध स्वास्थ्य सेवाको उपयोग बढाउने कार्यमा सहयोगी भूमिका निर्वाह गर्नेछन् ।
२. स्वयंसेविकारूले परिवार नियोजन, सुरक्षित मातृत्व, नवशिशू स्याहार, खोप कार्यक्रम, पोषण कार्यक्रम, सरुवा तथा महामारी रोगहरू, श्वास प्रश्वास तथा भाडापखाला रोकथाम

- तथा नियन्त्रण, वातावरणीय सरसफाई, स्वास्थ्य शिक्षा तथा अन्य राष्ट्रिय कार्यक्रमहरूमा सहयोगीको भूमिका निर्वाह गर्नेछन् ।
३. नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकारले निर्देशित गरेको समुदायमा आधारित स्वास्थ्य कार्यक्रम अन्तर्गत स्वयंसेविकाहरूले निर्धारित औषधी वितरण तथा रोगको व्यवस्थापन पनि गर्न सक्नेछन् ।
  ४. अन्य क्षेत्रमा स्वयंसेविकाले निर्वाह गर्नुपर्ने भूमिकाको दायरा सम्बन्धित कार्यक्रम निर्देशिकाहरूद्वारा परिभाषित गरे अनुरूप हुनेछ । तर, यसको लागि नागार्जुन नगरपालिकाको समन्वय र सहमति अनिवार्य रहनेछ ।
  ५. स्वयंसेविकाहरूले आफुले वर्षभरि गरेको कार्यको विवरण आफ्नो स्वास्थ्य आमा समूह तथा स्थानीय स्वास्थ्य संस्थालाई जानकारी गराउनुपर्छ ।
  ६. स्वयंसेविकाहरूले आफुले गरेको कृयाकलापहरूको प्रतिवेदन मासिक रूपमा तोकिएको दिनमा स्वास्थ्य संस्थामा स्वयम् उपस्थित भई बुझाउनुपर्छ ।
  ७. प्रत्येक पाँच वर्षमा स्वास्थ्य आमा समूहले स्वयंसेविकालाई अर्को समयावधिको लागि पुनः छान्न सक्नेछन् ।
  ८. महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाले पालन गर्नुपर्ने आचार संहिता अनुसुची-१ अनुसारको हुनेछ ।

परिच्छेद - ३

स्वास्थ्य आमा समूहको गठन र भूमिका सम्बन्धी व्यवस्था

६. स्वास्थ्य आमा समूहको गठन

१. समुदायको सहभागितामा स्थानीय स्वास्थ्य संस्था र स्थानीय निकायले हरेक वडामा सम्बन्धित वडामा बसोवास गर्ने प्रजनन उमेरका इच्छुक सबै महिलाहरू समावेश गरी स्वास्थ्य आमा समूहको गठन गर्नेछन् ।
२. स्वास्थ्य आमा समूहमा कम्तीमा १५ जना सदस्य हुनेछन् । दलित, उत्पीडित र पिछडिएको समुदायका इच्छुक महिलाहरूलाई स्वास्थ्य आमा समूहमा सहभागी हुन उत्प्रेरित गरिने छ । उक्त स्वास्थ्य आमा समूहमा १जना अध्यक्ष र आवश्यकता अनुसार अन्य पदाधिकारी रहनेछन् ।
३. एउटा स्वयंसेविकाको एउटा मात्र स्वास्थ्य आमा समूह हुनेछ ।

७. स्वास्थ्य आमा समूहको भूमिका

१. आपसी सहमतिमा सम्बन्धित वडाका प्रतिनिधि र स्वास्थ्य संस्थाको प्रतिनिधिको रोहवरमा महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका छनौट गर्ने ।
२. स्वयंसेविकाको भूमिका निर्वाह गर्न अनिच्छुक भई राजिनामा गरेमा, कुनै पनि वैतनिक पदमा बहाली भएमा, शारीरिक असक्तताका कारण असमर्थ भएमा, अन्यत्र बसाइँ सरी गएमा वा

उमेरको हद वा अन्य व्यक्तिगत कारणले निस्कृय भएको अवस्थामा निजको विदाई गरी सोही स्थानमा सम्बन्धित स्वास्थ्य आमा समूहले नयाँ महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका छनौट गर्ने ।

३. स्वास्थ्य आमा समूहको बैठक सामान्यतया मासिक रुपमा नियमित बस्नेछ । यो बैठक बस्ने मिति स्वास्थ्य आमा समूहको छलफलबाट तय गर्नुपर्नेछ । साधारणतया गाउँघर क्लिनिक सञ्चालन भएको दिन अगावै गर्नु उपयुक्त हुन्छ ।
४. स्वयंसेविकाहरूले आधारभुत तथा पुनर्ताजगी तालिमहरू तथा समीक्षा गोष्ठीहरूमा सिकेका स्वास्थ्य सम्बन्धी जानकारीहरू स्वास्थ्य आमा समूहको बैठकमा राखी छलफल गर्नुपर्दछ । स्वास्थ्य आमा समूहका सदस्यहरूले स्वास्थ्य सम्बन्धी तथा अन्य प्राप्त जानकारी समुदायका महिला तथा पुरुषहरूसम्म पुर्याउनु पर्दछ ।
५. स्वास्थ्य आमा समूहको मासिक बैठक बोलाउने तथा बैठकका छलफलका विषय बस्तु निर्धारण गर्ने काम महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको हुनेछ ।
६. स्वास्थ्य आमा समूहको बैठकमा आवश्यकता अनुसार स्थानीय निकायमा निर्वाचित महिला प्रतिनिधि, शिक्षिका तथा गैरसरकारी संस्थामा कार्यरत श्रोत व्यक्तिलाई आमन्त्रण गरी उनीहरूबाट प्राप्त ज्ञान र सिपबारे अन्य आमाहरूसम्म पुर्याउने प्रयास गर्नुपर्दछ ।
७. स्वास्थ्य आमा समूहको बैठकले वर्षमा एक पटक महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको कामको समीक्षा गरी स्थानीय स्वास्थ्य संस्थालाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।
८. स्वास्थ्य आमा समूहका कृयाशिल महिलाहरूलाई महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कोषबाट ऋण सापटी लिने सुविधा उपलब्ध गराइने छ । यसको शर्त तथा आधार राष्ट्रिय महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कोष संचालन निर्देशिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।

८. संरचना

- क) नागार्जुन नगरपालिकाको नर्सिङ कर्मचारी सो नभएमा नगरपालिकाको कार्यालयले तोकेको कर्मचारी महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कार्यक्रमको पालिका स्तरमा सम्पर्क व्यक्ति हुनेछ ।
- ख) नगरपालिका स्तरमा संचालित स्वास्थ्यका कार्यक्रमहरूमा महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूलाई परिचालन गर्ने तथा उनीहरूको कामको अनुगमन गर्ने जिम्मेवारी स्थानीय स्वास्थ्य संस्था प्रमुखको हुने छ । स्वास्थ्य संस्थाका फिल्डमा काम गर्ने स्वास्थ्यकर्मीहरूले स्वयंसेविकाको सम्पर्क व्यक्तिको रुपमा काम गर्नेछन् ।
- ग) फिल्डमा काम गर्ने स्वास्थ्यकर्मी वा सम्पर्क व्यक्तिले स्वास्थ्य आमा समूहको गठन गर्न सहयोग गर्ने तथा स्वास्थ्य आमा समूहलाई क्रियाशिल तुल्याउनका साथै अभिमुखीकरण र अन्य आवश्यक सहयोग गर्ने काम गर्नेछन् ।
- घ) स्वयंसेविका कार्यक्रम कार्यविधि, २०८३ कार्यान्वयनको क्रममा आवश्यक परेमा सामाजिक विकास मन्त्रालय, वागमती प्रदेश र स्वास्थ्य कार्यालय काठमाडौं देखि स्थानीय स्तरसम्म अन्य सम्बन्धित निकायहरूसँग समन्वय गरिने छ ।

९. कार्यक्रमको योजना तथा अनुगमन:

- क) महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कार्यक्रम सम्बन्धी कृयाकलापहरूको समीक्षा गर्न तथा भावी योजना तर्जुमा गर्न प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थामा वर्षको १ चोटी १ दिनको वार्षिक योजना तथा समीक्षा बैठक सञ्चालन गरिने छ ।
- ख) समीक्षा बैठकमा नागार्जुन नगरपालिकाका सम्पूर्ण स्वयंसेविकाहरू र स्वास्थ्यकर्मीले भाग लिनेछन् । नगरपालिकाको सम्पूर्ण स्वास्थ्य संस्था प्रमुखले समीक्षा बैठक सञ्चालन गर्नुपर्ने छ ।
- ग) समीक्षा बैठकमा समसामयिक स्वास्थ्य कार्यक्रमहरूको विषयमा छलफल गर्ने, स्वयंसेविकाबाट सम्पादित कार्यको समीक्षा गर्ने, योजना गर्ने स्वास्थ्य समस्याको पहिचान र समाधान गर्ने, रजिष्टरको पुनरावलोकन गर्ने स्वास्थ्य सम्बन्धि तथ्याङ्क संकलन गरी (जस्तै: मातृमृत्यु, नवशिशु मृत्यु, परिवार नियोजन सेवा पाइरहेको दम्पती संख्या) उनीहरूलाई सहयोगात्मक पृष्ठपोषण दिनुका साथै अत्यावश्यकिय सरसामानको आपूर्ति गरिने छ ।
- घ) समीक्षा बैठकमा महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कोषको अभिवृद्धि तथा परिचालन बारे पनि छलफल गर्नुपर्ने छ ।
- ङ) समीक्षा बैठकमा स्वास्थ्य संस्था प्रमुखले सम्बन्धित वडाका प्रमुख वा निजका प्रतिनिधि सदस्य तथा स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिका सदस्यलाई आमन्त्रित गर्न सक्नेछन् ।

१०. नागार्जुन नगरपालिका स्तरीय महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविका समिति संरचना

१ नगर उपप्रमुख	अध्यक्ष
२ सामाजिक विकास समितिको संयोजक	सदस्य
३ अध्यक्षले मनोनित गरेका १जना लक्षित वर्गका व्यक्ति	सदस्य
४ महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको १जना प्रतिनिधि	सदस्य
५ स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित संघसंस्थाको १जना प्रतिनिधि	सदस्य
६ महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको कार्यक्रम हेर्ने फोकल पर्सन	सदस्य
७ स्वास्थ्य शाखा प्रमुख	सदस्य सचिव

११. नागार्जुन नगरपालिका स्तरीय महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविका समितिको काम, कर्तव्य अधिकार

- १ यस समितिको बैठक हरेक ६/६ महिनाको अन्तरालमा बसी सामुदायिक महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कार्यक्रमको समीक्षा गर्नुको साथै आवश्यकतानुसार कार्ययोजना तयार गर्ने ।
- २ कार्यविधि अनुसार अनुगमन समन्वय र निर्देशन गर्ने ।
- ३ आर्थिक श्रोत व्यवस्थापन गर्ने ।
- ४ गुनासो सुनुवाई तथा सहजीकरण गर्ने ।

१२. विदाइ

- क) महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका सेवाबाट अलग हुँदा कदरपत्र तथा अनुसूची १ मा उल्लेख भए बमोजिमको एकमुष्ट आर्थिक सहयोग प्रदान गर्न सकिनेछ ।
- ख) स्वयंसेविकाको भूमिकाबाट अलग भएपछि उनीहरूको स्वास्थ्य आमा समूह स्वतः खारेज भएको मानिनेछ ।

१३. कार्य अवधि

महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविकाले ६० वर्षको उमेरसम्म काम गर्न पाउनेछन् । यदि कसैले ६० वर्षको उमेरपछि पनि स्वयंसेवा गर्न चाहेमा नगरपालिकाले उपलब्ध गराउने सेवा सुविधाहरू प्रदान गरिनेछैन ।

१४. स्वयंसेविकाको बिदाई: (१) दफा ३ अनुसार छनौट र कार्यरत रहेका स्वयंसेविकाको देहायको अवस्थामा सेवाबाट बिदाई हुनेछ:

- (क) ६० वर्ष उमेर पुगेका
- (ख) स्वयंसेविकाले आमा समूह समक्ष सेवा छाड्ने इच्छा जाहेर गरी बिदाई लिएमा,
- (ग) राजनैतिक एवं कुनै पनि सरकारी वा अन्य संघ संस्थाको वैतनिक पदमा नियुक्ति वा मनोनयन लिएमा,
- (घ) तोकिएको भौगोलिक क्षेत्रमा घर ठेगाना रही ९० प्रतिशत भन्दा कम अवधि बसोबास गरेको अवस्था रहेमा ।

१५. स्वयंसेविकाको पद रिक्त हुने अवस्था: (१) स्वयंसेविकाको सेवा देहायका अवस्थामा रिक्त हुनेछ :

- (क) ६०वर्ष उमेर पुगेमा
- (ख) स्वयंसेवी भावना तथा आचरण बमोजिम कार्य नगरेको पाईएमा,
- (ग) भ्रष्टाचार, अनुशासनको उल्लङ्घन तथा नैतिक पतन देखिने कार्य गरेमा,
- (घ) जनप्रतिनिधि भई वा कर्मचारीको रूपमा कहि कतैबाट दैनिक ज्यालादारी, करार र स्थायी नियुक्ति लिई सेवा सुविधा वा तलब स्केलमा रहेको पाईएमा ।
- (ङ) शारीरिक अशक्तताको कारण असमर्थ भएमा ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि स्वयंसेविकाले विना सूचना तीन महिनासम्म लगातार मासिक बैठकमा अनपुस्थित भएमा स्वतः पद रिक्त भएको मानिनेछ ।

(३) महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाले तोकिएको कर्तव्य पालना नगरेको तथा खराब आचरण गरेको गुनासो तथा उजुरी परेमा स्थानीय आमा समूहको सिफारिसमा वडास्तरीय

स्वास्थ्य व्यवस्थापन समितिको निर्णय बमोजिम कारवाही गरिनेछ । तर कारवाही गर्नु अगाडी सफाईको मौका दिईनेछ ।

परिच्छेद - ३

सेवा सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था

१६. सेवा तथा सुविधा: (१) स्वयंसेविकाले कुनै पनि किसिमको तलब तथा अन्य सुविधा दावी गर्न पाउने छैन ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि स्वयंसेविकाले मासिक रुपमा स्वास्थ्य आमा समूहको बैठक सञ्चालन, मासिक बैठकमा उपस्थिति, खोप क्लिनिक तथा समुदायमा सहयोग जस्ता क्रियाकलापमा उत्प्रेरणाको लागि अनुसूची १ अनुसारको सेवा सुविधा प्रदान गरिनेछ । नेपाल सरकारबाट निश्चित स्वयंसेविकालाई पोशाक खर्च लगायत अन्य सेवा सुविधा उपलब्ध गराउनेछ ।

(३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दफा १५ बमोजिम पद रिक्त भएको अवस्थामा कुनै पनि प्रकारको सेवा सुविधा उपलब्ध गराईने छैन । तर, कार्यरतको हकमा सेवा सुविधा बैंक मार्फत उपलब्ध गराईनेछ ।

१७. उत्प्रेरणा

समुदायमा आधारित स्वास्थ्य कार्यक्रमहरूको सफल कार्यान्वयनको लागि महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूलाई उत्प्रेरीत गरी सक्रिय राख्ने उद्देश्यले निम्न कार्यहरू गरिनेछन् :

- क) महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कोष: वडा स्तरमा स्थापित महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कोषलाई कृयाशील बनाईने छ । महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कोष संचालन निर्देशिकाले व्यवस्था गरे अनुसार कोषको प्रभावकारी संचालनका लागि समुदायस्तरमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गर्ने तथा कोष परिचालनको अनुगमन कार्यलाई नियमित गरिने छ ।
- ख) हरेक वर्ष मनाइदै आएको महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका दिवसलाई निरन्तरता दिइने छ ।
- घ) स्वयंसेविकाको परिचयको लागि बनाइएको चिन्ह, बोर्ड, परिचयपत्र, नम्बर, पोशाकको राष्ट्रिय कार्यक्रम अनुसार नै निरन्तरता दिईने छ ।

१८. सुविधाहरू

स्वास्थ्य कार्यक्रमहरूमा स्वयंसेविकाहरूको सहभागिता वृद्धि गर्न निम्न सुविधाहरूको व्यवस्था गरिने छ ।

- क) तालिम तथा समिक्षा बैठकहरूमा भाग लिदा संघले तोके बमोजिमको यातायात खर्च ।
- ख) स्थानीय सरकारको तर्फबाट परिचय पत्र, स्वयंसेविका बोर्ड, तोकिए अनुसारको औषधि र सामग्री तथा कार्यक्रम अनुसारको आवश्यक सहयोग ।
- ग) निःशुल्क स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम अन्तरगत तोकिएका सेवाहरू ।

- घ) स्थानीय सरकारले आवधिक रुपमा पोशाकको व्यवस्था । (संघीय सरकारबाट प्राप्त भएको खण्डमा सोही सुविधालाई मानिनेछ ।
- ङ) स्थानीय स्तरमा स्वयंसेविकाहरूलाई उपलब्ध गराउन सकिने सहयोगको लागि स्वास्थ्य कार्यालयले तथा वडा स्तरमा स्वास्थ्य संस्था प्रमुख तथा स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिहरूले स्थानीय निकाय तथा सहयोगी संस्थाहरूसँग आवश्यक समन्वय गरी सहयोग पुर्याउनेछन् ।
- च) यसरी स्थानीय पहलमा उपलब्ध गराइएको सहयोग तथा श्रोतको जानकारी नगरपालिकामा स्वास्थ्य शाखा मार्फत नगरपालिकाको कार्यालयमा जानकारी गराउनु पर्नेछ ।
- छ) मासिक प्रोत्साहन वापत प्रति महिना रु.५,००० ।-(पाँच हजार मात्र) व्यवस्था गरिनेछ ।
- ज) महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूले स्थानीय सरकार बाट पाउने सेवा सुविधा सम्बन्धि माथि बुदा छ मा उल्लेखित भए बमोजिमको प्रोत्साहन रकम निजहरू विदेश भ्रमणमा रहेको समय अवधिमा प्रदान गरिने छैन ।

परिच्छेद - ४

विविध

१९. अन्य छुट विषय सम्बन्धी : यस कार्यविधिमा उल्लेख नभएका वा समावेस नभएका विषयका सम्बन्धमा नागार्जुन नगरपालिका नगरकार्यपालिकाको निर्णय र प्रचलित कानुन बमोजिम हुनेछ ।
२०. संशोधन तथा खारेजी : नागार्जुन नगरपालिका नगरकार्यपालिकाले यस कार्यविधिमा आवश्यक संशोधन तथा खारेजी गर्नेछ ।
२१. विशेष व्यवस्था: अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि विगत लामो समयदेखि महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको पदमा नियुक्ति भई सेवा गरी अवकाश भएका महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविकालाई अनुसूची १ बमोजिमको सुविधा पाउनबाट वञ्चित गरिनेछैन ।
२२. बचाउ : यो निर्देशिका जारी हुनु भन्दा अगाडि नियुक्ति स्वयंसेविकाहरूको योग्यता यसै कार्यविधि बमोजिम भएको मानिनेछ ।

आज्ञाले
गणेश प्रसाद अर्याल
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अनुसूची -१

दफा १६ (२) सँग सम्बन्धित महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूले पाउने सेवा सुविधा

महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूको विदाईमा सम्मान स्वरुप तपसिल बमोजिमको रकम उपलब्ध गराईने छ।

- १) रु. २,००,०००/- (अक्षरूपी दुई लाख रुपियाँ मात्र) विदाई भएका महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविका बाट लागु हुनेछ ।
  - क) १० - १५ वर्ष सेवा गरे वापत तोकिएको दरमा ५० प्रतिशत
  - ख) १५ - २० वर्ष सेवा गरे वापत तोकिएको दरमा ६० प्रतिशत
  - ग) २० वर्षभन्दा बढी ६० वर्षभन्दा कम सेवा गरेमा ७० प्रतिशत
  - घ) ६० वर्ष उमेर पुरा भई कार्यगर्न छाडेमा १०० प्रतिशत
  - ङ) नेपाल सरकारले तोके बमोजिमको रकम कर कट्टी गरिनेछ।

अनुसूची - २
(महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाले पालना गर्नुपर्ने आचारसंहिता)

- क) अन्तर्राष्ट्रिय स्वयंसेवकको भावना अनुरूप स्वयंसेवी भावले समुदायको स्वास्थ्य अधिकार र पहुँचलाई मुल मन्त्र मानी नैतिकता, ईमान्दारी र उच्च मनोबलका साथ कार्य गर्नेछु ।
- ख) आफ्नो सिप र ज्ञानको उपयुक्त रूपमा सदुपयोग गरी विभिन्न स्वास्थ्य कार्यक्रममा संलग्न भई समुदायमा स्वास्थ्य सेवाको प्रवर्द्धन गर्नेछु ।
- ग) आफु सम्बद्ध स्वास्थ्य आमा समूह प्रति इमान्दारी तथा जवाफदेही तथा प्रतिबद्ध भई पूर्णरूपमा कार्य गर्नेछु ।
- घ) स्वयंसेवकको भावना र मर्मलाई कार्यगत रूपमा उतारी समुदायको स्वास्थ्य र भलाइको प्रवर्द्धन गर्नेछु ।
- ङ) सिकेका ज्ञान र सीपको समुचित प्रयोग गरि जनसमुदायलाई स्वास्थ्य संस्था तथा गाउँघर क्लिनिकबाट स्वास्थ्य सेवा लिन उत्प्रेरित गर्ने तथा स्वास्थ्य प्रवर्द्धन गर्न लगाउने छु ।
- च) समुदायसँगको व्यवहारमा सधै विनम्र रूपमा सहयोगी हुनेछु ।
- छ) सेवाग्राहीको गोपनीयता कायम राख्नेछु ।
- ज) आर्जित ज्ञान र सिपलाई व्यक्तिगत फाइदाको लागि प्रयोग गर्ने छैन ।
- झ) समुदाय, आमा र शिशुको उत्थानमा आफ्नो हृदय देखि नै लाग्नेछु ।
- ञ) स्वास्थ्य आमा समूहलाई सशक्तिकरण गर्न तथा स्वास्थ्य सेवा सुदृढ गर्न यथासक्य कोशिस गर्नेछु ।
- ट) महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कोषको भावना र मर्म अनुसार यसको दिगोपन र प्रयोगमा सहभागी हुनेछु ।
- ठ) समुदाय तथा व्यक्तिको मान्यता र संस्कृतिलाई आदर गरी पक्षपात रहित सेवा दिनेछु ।
- ड) स्वास्थ्य क्षेत्रमा संचालित अभियान कार्यक्रममा सक्रिय रूपले सहभागी हुनेछु ।
- ढ) महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाले पालना गर्नुपर्ने नीति, नियमको पालना गर्नेछु ।
- ण) नगरपालिका अन्तर्गत सञ्चालित कार्यक्रमलाई प्राथमिकताका साथ सम्पन्न गर्नेछु ।
- त) कुनै पनि तलवी कार्यमा नियुक्त भएमा महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको उत्तरदायित्वबाट स्वतः बहिर्गमन हुनेछु ।
- थ) जात, लिङ्ग, धर्म, भाषा, र उमेर, शारीरिक सक्षमता, राजनैतिक विचारधारा तथा मान्यताले मेरो कार्यमा बाधा पर्ने छैन भनी विश्वास दिलाउँदछु ।
- द) आधिकारीक कार्यक्रमहरू हुँदा आफ्नो राजनैतिक विश्वास बारे प्रचारप्रसार गर्ने छैन ।

स्वयंसेविकाको नामथर:

दस्तखत:

मिति:

रोहवर

स्वास्थ्य व्यवस्थापन समितिको अध्यक्षको नामथर:

दस्तखत:

मिति:

अनुसूची - ३
महिला स्वयंसेविका हुनको लागि दिनुपर्ने निवेदन

मिति:

श्री स्वास्थ्य आमा समूह वडा नं.: .....

नगरपालिका : .....

जिल्ला: .....

विषय: महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका भई काम गर्न पाऊ ।

महोदय,

म महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको रूपमा काम गर्न ईच्छुक भएकोले यो निवेदन पेश गरेकी छु । म स्वास्थ्य आमा समूहको नियम मान्न मञ्जुर रहेको व्यहोरा पनि अनुरोध गर्दछु । साथै यसै निवेदन मार्फत महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको आचार संहितालाई पूर्णतः पालना गर्ने प्रतिवद्धता पनि व्यक्त गर्दछु ।

निवेदिका : नाम थर : ठेगाना:
दस्तखत:

नागरिकता प्रमाणपत्र नं.:

जन्म मिति:

स्वास्थ्य आमा समूहको निर्णय

मिति..... को दिन बसेको बैठकले ..... जिल्ला
..... नगरपालिका ..... वडा नं. बस्ने श्री ..... नागरिकता
प्रमाणपत्र नं. ....) लाई महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका रणनीतिमा उल्लेख गरिए
बमोजिम आचार संहिता पालना गर्ने शर्तमा मिति ..... देखि महिला
स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको रूपमा राख्ने/अवधि थप गर्ने निर्णय गरियो ।

क्र.सं.	नाम	न.पा.	वार्ड नं.	दस्तखत
१.				
२.				
३.				